

II.

O odpútanosti

Miron Kerul'-Kmec

Sv. Ján Klimak

Rebrík božského výstupu

**O odpútanosti
Druhý stupeň**

Reflexie a komentáre

Miron Kerul'-Kmec

© **Miron Keruľ-Kmec**

O odpútanosti

Autor ikony Rebrík božského výstupu:

Ikonopisec Liviu Dumitrescu z Rumunska

www.byzantinepainting.com

Jazyková korektúra:

Mgr. Ingrid Lukáčová

Návrh obálky a grafická úprava:

Štefan Keruľ-Kmec ml.

ISBN 978-80-8233-186-1

Venované pamiatke

o. Michala Kučeru

1943 – 2020

Úvod

Druhý stupeň *Rebrika božského výstupu* má podtitul „*O odpútanosti*“ alebo v niektorých prekladoch „*O stave bez vášní*“. Aj jeden, aj druhý podtitul však môže vyvolať určitú rezervovanosť v srdci človeka, ktorý žije vo svete. Naznačujú totiž radikálnosť tohto stupňa. A tá narastá s čítaním textu. Vieme, že svätý Ján Klimak adresuje svoje poučenia mníchom. Pýtame sa preto, nakoľko sú jeho rady užitočné pre človeka, ktorý bol povolaný žiť uprostred sveta.

Na túto otázku dáva odpoveď pápež Benedikt XVI., keď hovorí: „*Môže Rebrík, toto dielo napísané mníchom a pustovníkom, ktorý žil pred 1 400 rokmi, povedať niečo aj nám dnes? Môže byť v niečom aj pre nás aktuálna životná púť človeka, ktorý žil stále na vrchu Sinaj a v takej vzdialenej dobe?*“

Na prvý pohľad by sa zdalo, že odpoveď musí byť ‚nie‘, pretože svätý Ján Klimak je nám veľmi vzdialený. No ak sa na to pozrieme trochu bližšie, zistíme, že takýto mníšsky život je iba veľkým obrazom krstného života, života každého kresťana. Predstavuje nám, takpovediac, veľkými písmenami to, čo my deň čo deň píšeme malými. Ide o prorocký symbol, ktorý ukazuje život pokrsteného v spoločenstve s Kristom, s jeho smrťou a vzkriesením.“

Pochopenie týchto slov prinesie povzbudenie ochutnať poučenia, ktoré v tomto stupni ponúka svätý Ján Klimak. Napriek tomu, že je ťažké im načúvať a ešte ťažšie je ich prijať, predsa budeme vnímať, že vedú človeka k pravej slobode.

Mnísi zanechávali všetko vo svete nie preto, že by nenávideli svet alebo nenávideli iných; ale preto, že ich tam pritiahol Ten, ktorý je nekonečná a absolútna Láska. V ľudskom srdci je naliehavá túžba po tom, čo môže ponúknuť iba Boh. V ňom vidíme zmysel nášho vlastného života, a to, kým sme. A aj keď to môže byť veľmi ťažké, ak sa necháme pritiahnuť Pánom, dovoľte mu, aby nás vzal za ruku a uviedol nás do pravdy svojho života a reality jeho lásky.

STUPEŇ DRUHÝ
O odpútanosti

1. Kto si naozaj zamiloval Pána, kto si skutočne praje a snaží sa o budúce kráľovstvo, kto má skutočne ľútosť nad svojimi hriechmi, kto skutočne pamätá na večné muky a strašný súd, kto skutočne sa obáva svojho odchodu z tohto života, ten už viac nemiluje nič dočasné, nestará sa ani sa netrápi o statky, ani o majetky, ani kvôli rodičom, ani pre slávu tohto sveta, ani o priateľov, ani o bratov, slovom, o ničom pozemskom, ale odložíac všetko svetské a všetky svetské starosti, a predovšetkým nenávidiac svoje vlastné telo, nahý, bez starostí a lenivosti nasleduje Krista, ustavične hľadiac na nebo a odtiaľ očakávajúc svoju pomoc, podľa slov svätého, ktorý riekol: Moja duša sa vinie k tebe (Ž 63, 9); a po výroku ďalšieho naveky spomínaného autora: Ja som však nebol zahanbený, keď som išiel za tebou, a po dni (alebo pokoji) človeka som netúžil (Jer 17, 16), Pane.

Správne nastavenie srdca

Prvý stupeň *Rebrika* položil základy pre duchovný rast. Svätý Ján Klimak sa usiloval nadchnúť čitateľa pre úprimné a radikálne rozhodnutie pre Boha. Samotná túžba však nestačí. Musia ju sprevádzať praktické kroky, aby človek, posilnený milosťou, mohol začať svoju púť k spásu. Prvou náročnou úlohou je zrieknutie sa sveta. Ide o presmerovanie pozornosti od vecí tohto sveta k tým večným. Človek naďalej ostáva vo svete, ale nedovoľuje mu, aby sa stal prekážkou na dosiahnutie spásy. Zrieknutie sa sveta preto znamená nadobudnutie správneho vzťahu k svetu.

V druhom stupni *Rebrika* svätý Ján Klimak obracia našu pozornosť smerom dovnútra. Ak prvý stupeň sa dá charakterizovať ako odpútanie od sveta, druhý stupeň je odpútanie od rôznych vášní, ktoré vládnu v srdci človeka. Ich pôsobenie sa dá rýchlo odhaliť. Ak sa v človeku rozhorí nadšenie pre Boha, okamžite v sebe spoznáva prekážky, ktoré mu bránia vykročiť za Kristom. Uvedomí si stratu mnohých potešení, ktoré mu prináša napĺňanie hriešnych túžob vášní ako aj nutnosť zmeny celkového životného štýlu. Toto spôsobí váhavosť, malomyselnosť,

a tak nadšenie pomaly vychladne.

Jestvuje však aj iný dôvod pre odmietnutie tohto druhého stupňa. Od krstu prechádzame formáciou, ktorá určuje naše chápanie duchovného života. Jej intenzita a kvalita môže mať rôzne úrovne, ale zvyčajne vedie k osvojeniu si náboženského života, ktorý dovoľuje zaradiť sa do spoločenstva veriacich bez toho, aby človek príliš nevyčnieval. Porovnanie s druhými prináša uspokojenie, ktoré neinšpiruje k hľadaniu ciest k intenzívnejšiemu duchovnému životu. Ak sa takýto človek započúva do poučení svätých učiteľov duchovného života, tak ich bez premýšľania zavrhnú z dôvodu, že ide o záležitosti určené len pre mníchov alebo preto, že tieto slová vyrieknuté pred mnohými storočiami stratili svoju opodstatnenosť v tomto modernom svete. V skutočnosti však osvojený spôsob náboženského života uzatvoril človeka do škrupiny, cez ktorú nemôže nič preniknúť. Táto škrupina môže byť prelomená len zvnútra, a to vtedy, keď sa človek rozhodne vyhlásiť nedôveru vlastnej múdrosti a odvážne hľadať pravdu.

Keď sme v našej farnosti začínali formačné stretnutia podľa učenia svätých otcov¹, určili sme si niekoľko zásad pre správne nastavenie srdca. Jednou z nich bolo zrieknutie sa svojho chápania duchovného života. Navrhol som, aby sme k učeniu svätých otcov pristúpili ako tí, ktorí nemajú žiadnu znalosť o duchovnom živote a usilujú sa ho vybudovať podľa inštrukcií svätých. Tento návrh sa stretol s údivom viacerých účastníkov. Jeden z nich sa dokonca spýtal: „To znamená, že všetko, čo sme si doteraz osvojili, je nesprávne?“ Odpovedal som: „Nie nesprávne, ale neúplné.“ Pokračoval som s otázkou, ktorú som však adresoval všetkým: „Je tu medzi nami niekto, kto by mohol povedať, že roky študoval diela svätých učiteľov duchovného života, aby si osvojil toto najväčšie umenie?“ Táto otázka viedla k diskusií, ktorej

¹ Skúsenosť s týmto programom som opísal v publikácii: KERUL-KMEC, Miron: *Zabudnuté cesta. Duchovná obnova po Covid-19 a iných krízach. Filokalia*, 2021. V roku 2021 sa tento program ponúkol širokej verejnosti skrze online stretnutia *Filokalia Live* - www.filokalia.sk/live/.

záverom bolo, že hlavný dôraz v predchádzajúcej formácii sa kládol na získanie čo najviac informácií o Bohu a takmer žiadny na to, ako vlastne žiť život v Kristovi. Jeden pán to trefne vystihol, že to sme „odkukali od druhých“. Napriek tejto neúplnosti sa neraz držíme svojho chápania ako žiť duchovný život tak pevne, že sme imúnni voči všetkým dobrým radám.

Je preto dobré pristúpiť k náuke svätého Jána Klimaka s postojom človeka, ktorý vyhlásil nedôveru svojej múdrosti a chce sa naučiť, ako správne nasledovať Krista a dosiahnuť spásu.

Prijat' duchovné sprevádzanie

Štúdium učenia svätého Jána Klimaka, ako aj iných svätých otcov, sa má líšiť od spôsobu štúdia, ktorý sme si nadobudli počas školských čias. Svätý Izák Sýrsky hovorí: „Nech slová skúsených mužov nie sú pre teba ako slová povrchných osôb a predavačov slov, aby si neostal v temnote do konca života zbavený každého úžitku múdrych slov; a aby si ako zmätený človek nebol znepokojený v čase zápasu a padol do priepasti kvôli veci, ktorá je zdanlivo dobrá.“² Toto poučenie nabáda k zmene nastavenia mysle, aby slová svätých mohli otriasť naším srdcom a pohnúť ho k nasledovaniu ponúknutej múdrosti. Ak toto nastavenie mysle chýba, tak štúdium učenia svätých otcov uspokojí len intelektuálnu zvedavosť čitateľa bez akejkol'vek vnútornej zmeny.

Svätí nám odpovedajú na otázku, ako obyčajné čítanie zmeniť na užitočné asketické cvičenie. Prvým krokom je začať čítanie diela svätého s modlitbou, kedy nielen poprosíme o dar správneho chápania, ale tiež poprosíme toho svätého o jeho príhovor. Je však potrebné ísť ešte trochu ďalej. Máme ho požiadať, aby sa stal počas čítania naším duchovným otcom. To znamená, že jeho slová nebudeme prijímať

² KERUL-KMEC, Miron: *Nad slovami sv. Izáka Sýrskeho, Homília 1-4*. Filokalia, 2022, s. 147.